
Andile Mji ke setsebi sa dipalo.

Kanegelo ye e bolela ka Andile ge e sa le mošemane, le ka moo a ithutilego go rata dipalo ka gona.

Andile o belegetšwe Gqeberha, Kapa Bohlabela.

O be a dula le mmagwe le tatagwe. Ba be ba dula New Brighton.

Motsana woo o bitšwago Tyeni, o be o le kgauswi le wa bona. Ke mo rakgolo wa gagwe a bego a dula gona.

Andile o be a rata go etela rakgolo wa gagwe, yoo a bego a na le lešaka la dikgomo. Rakgolo wa gagwe o be a fela a botšiša a re, “Na go na le dikgomo tše kae tša ditshadi le tše kae tša ditona?

Na dikgomo ka moka ge di feletše ke tše kae ka lešakeng?”

Ke mo Andile a ithutilego go balela go thoma go 1 go fihla ga 10 ka go šomiša menwana ya gagwe. Morago a ya ga 20 ka menwana ya maoto. A ba a kgona go bala ka dikarolo tša bohlano.

Mokoko o be o lla mesong, gomme ba tsoga ka iri ya bohlano. Ba be ba ipeakanyetša go yo gama dikgomo.

Ka morago, ba iša dikgomo madišong mo thabeng ya kgauswi.

Ba be ba šomiša letšatši go bala nako.

Mo mosegareng, rakgolo wa gagwe o be a tla mmitšha gore a tlo ja. E be e le ka iri ya lesomepedi.

O be a tseba ge nako ya go ya gae e fihla. E be e le ge letšatši le dikela.

O be a bala dikgomo go netefatšha gore di boile ka moka.

Ge Andile a thoma go ya sekolong, tatagwe a mo rekela sešupanako.

O be a šomiša sešupanako sa gagwe go bala ka bo2, bo3 le bo4.

Sešupanako sa gagwe se be se na le dinomoro tša go thoma ka tee go fihla ka lesomepedi.

Andile o be a tseba go bala manaka go laetša ge le šupile iri, ge le šupile seripagare go tšwa go iri le metsotso go tšwa go, le go ya go.

Andile o be a kgona go bala dipalo ka monaganong wa gagwe.

A kgona go balela go ya pele le morago ka hlogong.

Ge dikgomo di tswala, Andile o be a hlakanya le go bala dinamane.

O be a kgona go bala matšatši a beke le dikgwedi tša ngwaga ka tatelano.

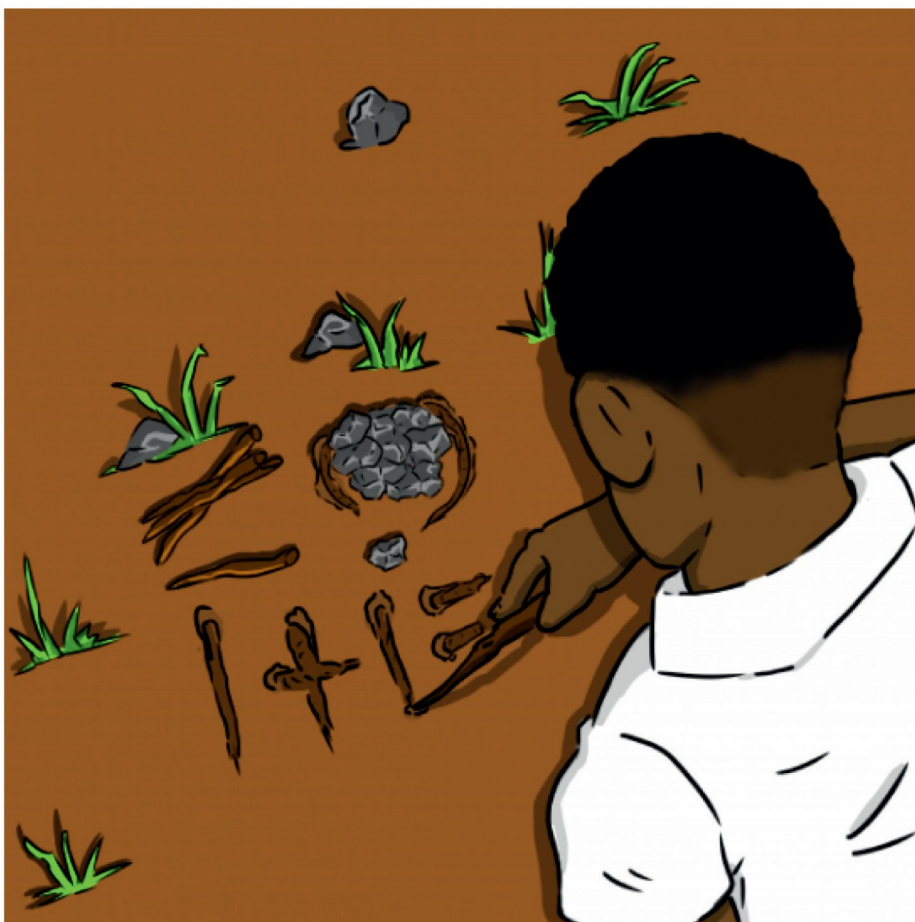

Ka Labohlano, o be a paka diaparo tša gagwe a etela rakgolo wa gagwe. O be a dula Mokibelo le Sontaga.

Ka Mošupologo, o be a boela gae go ya sekolong.

Ge dikolo di tswalelwa, o be a etela rakgolo wa gagwe gore a yo diša dikgomo.

Ge Andile a thoma go ya sekolong, ba be ba šomiša maswikana le diphatana go balela.

O be a šomiša menwana ya gagwe go ngwala mo fase. O ile a itlwaetša go hlakantšha dipalo mo mobung.

Phapoši ya bona ya borutelo e be e le ka tlase ga mohlare. Ge pula e ena, ba be ba sa kgone go ya sekolong.

Mošemane wa Brighton o rile ge a gola, a ya go ithutela dipalo yunibesithing. O ithutile mengwaga ye mentši a ba a fihlelela maemo a godimo kudu ka thuto.

Lehono, Andile ke Moprofesara Mji. O šoma ka lefapheng la dipalopalo.

O sa kgona go bala nako go swana le kua morago ge a be a šomiša letšatši.

O šomiša menwana ya gagwe go tlanya khomphutheng.

O šomiša dipalo le dikerafo go anega dikanegelo. O šomiša dipalo go rarolla ditaba.

O šomiša mananeopalo go araba dipotšišo tša go swana le, 'Na ke bana ba mengwaga ye mekae bao ba lego sekolong?'

Moprosesara Mji o šoma ka dikhomphutha le dipalo.

Ge a bolela o re, “Dikhomphutha di bohlokwa efela ka nako ye nngwe di a senyega. Tsebo ya ka e tla dula e le ka hlogong go fihla mafelelong.

Dipalo ga di fetoge, di dula di le bjalo.”

Molaetša wa go tšwa go Moprofesara Mji o re:

“Go tseba mmetse, o swanetše go itlwaetša go šomiša dipalo.

Mmetse ke go tseba ‘go dira’.

O swanetše go ithuta go nagana ka dipalo, gomme o tla ba nkgwete!”

—Dipotšišo

1. Na Andile o ithutile bjang dipalo le go bala la mathomo?
2. Na go bohlokwa go tseba go dira mmetse ka ntle le go šomiša khomphutha goba sebaledi? Hlaloša karabo ya gago.
3. Balela go fihla go 12 ka dikatišanetšwa tša 2, le tša 3 le tša 4. Ke moka o balele go ya morago.

—Dipuku tšeo di lego mo tlhahlamanong ye

- Andile Mji
- Asnath Mahapa
- Bongani Mayosi
- Charlotte Maxeke
- Mmantsane Moche Diale
- Mulalo Doyoyo
- Tebello Nyokong
- Tshilidzi Marwala

Kanegelo ye e hlamilwe le go ngwalwa ka
Setswana, e le karolo ya projeke ya Zenex Ulwazi
Lwethu ya 2020 ya dipuku tša go bala.